

EKSPERTSKE STAVOVE O PITANJIMA SLOBODE
KRETANJA ROBA I LJUDI PREKO ZAJEDNIČKIH
GRANICA—STVARANJE ZONE SLOBODNE
TRGOVINE U JUGOISTOČNOJ EVROPI

IGMANSKA INICIJATIVA

Igmanska inicijativa je na svojoj četvrtoj sesiji (Dubrovnik 19 – 21 oktobra 2001. godine) usvojila sledeće ekspertske stavove o pitanjima slobode kretanja roba i ljudi preko zajedničkih granica:

1. Kao jedan od koraka na planu izrade modela obnove razumevanja i poverenja medju državama i narodima tri zemlje takozvanog dejtonskog trougla kao i poboljšanja ukupnih odnosa u regionu Jugoistočne Evrope, vladama Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i SR Jugoslavije predlažemo da se nakon potpisivanja bilateralnih sporazuma o zoni slobodne trgovine pristupi njihovom umrežavanju sa ciljem stvaranja jedinstvenog multilateralnog sporazuma koji bi kasnije bio otvoren i za sve druge zemlje regiona.
2. Pri usvajanju projekta o stvaranju zone slobodne trgovine trebalo bi se pozvati na činjenicu da saradnja i ekonomsko povezivanje tri zemlje, sa bliskom perspektivom širenja tog procesa na sve zemlje u regionu, imaju vitalan značaj za:
 - ubrzani ekonomski razvoj i prosperitet svake pojedinačne zemlje i regiona kao celine,
 - jači položaj regiona u pripremama za uključivanje u Evropsku uniju (EU) i kasnije za delovanje u samoj EU,
 - stvaranje povoljnih uslova za nastup na treća tržišta i za prijem inostranog privatnog kapitala i transnacionalnih korporacija,
 - uspešnije učee u procesu globalizacije svetske privrede,
 - proširenje tržišta na ovom području.
3. Daras u svetu preovladavaju šira regionalna povezivanja zemalja, što se ogleda u činjenici da se, sa izuzetkom ovog regiona, ne može naći nijedna država u svetu, koja se u raznim formama ne povezuje, čak i integriše, sa svojim bližim i daljim susedima. Ako je to dobro i korisno za sve, nema razloga da se veruje da bi ovaj region bio u tom pogledu neki izuzetak. Regionalna saradnja na ovom području odgovara evidentnim interesima zemalja učesnica, a predstavlja, u isto vreme i obavezu koja izvire iz svih relevantnih dokumenata Evropske unije i drugih inicijativa, uključujući i Pakt za stabilnost JIE.
4. Regionalna saradnja se može odvijati na razne načine i u raznim formama. S obzirom da je prostor JIE do nedavno bio poprište oružanih

sukoba i rezultirajućeg nepoverenja i odsustva svake saradnje, razumljivo je što su početni koraci za prevazilaženje te situacije morali biti skromni i oprezni i gotovo u celini inicirani od strane međunarodne zajednice.

Ohrabrujuće je, ipak, što je saradnja otpočela i razumljivo je što se odvija u formi bilateralnih veza i odnosa, odnosno na način koji podseća na davno minula vremena.

Zemlje Jugoistočne Evrope su usvajanjem Memoranduma o liberalizaciji razmene (juna 2001. godine) prihvatile obavezu da do kraja 2002. godine jedna sa drugom zaključe bilateralne sporazume o zoni slobodne trgovine. Ta inicijativa je svakako veoma značajna, ali ona ne isključuje, već naprotiv, samo otvara prostor za dalju etapu u unapređenju ciljeva za koje se zalaže, putem formiranja jedinstvene zone slobodne trgovine za ceo region. Uz to, cilj pokreta nevladinih organizacija okupljenih oko Igmanske inicijative je da ove procese ubrza, tako da se u svakom slučaju ne bi moralo čekati do kraja 2002. godine da se ova obaveza realizuje.

5. U ekonomskoj literaturi su dovoljno obrađeni svi korisni efekti multilateralno ugovorenih smanjenja ili eliminisanja raznih prepreka u međunarodnoj razmeni, na širim ili užim geografskim područjima. Ako ona bude ispresecana mrežom bilateralnih aranžmana, efekti su znatno manji. U svetu ima veoma malo primera bilateralnih carinskih aranžmana, dok sumultilateralni aranžmani proželi ceosvet.

Zato i ovo područje treba što pre da udje u fazu ugovaranja zone slobodne trgovine, kao nužne karike za dalje mnogostruko ekonomsko povezivanje ovih zemalja u pravcu postepenog artikulisanja zajedničkog ekonomskog interesa i stvaranja jedinstvenog ekonomskog identiteta celog regiona zemalja Jugoistočne Evrope.

6. Postizanjem ovakvog ekonomskog kvaliteta zemlje Jugoistočne Evrope bi znatno ojačale svoju poziciju u međunarodnim ekonomskim odnosima i na svetskom tržištu uopšte, a samim tim i u pripremama za učlanjenje u Evropsku uniju i kasnije delovanje u samoj EU. Pojedinačno, one u njoj ne bi imale nikakav uticaj (imajući u vidu raspodelu glasova) i ne bi mogle da unapređuju svoje interese na adekvatan način. Kao ekonomski entitet, međutim, uloga regiona bi sigurno bila primerenija njihovim potrebama i interesima. Treba dodati da ima puno razloga

verovanju da bi sama EU bila mnogo životnija i stabilnija, ukoliko bi u njenim okvirima došlo do izvesnog balansa interesa, u odnosu na sadašnji, veoma jak položaj jedne male grupe zemalja koje imaju nesrazmjivo veći broj glasova od svih ostalih.

7. Sve akcije koje budu preduzimane u ekonomskoj oblasti, uključujući zonu slobodne trgovine, neće zahtevati bilo kakvo političko objedinjavanje regiona, a još manje povezivanje državno-pravnog karaktera. U svetu je formiran velik broj integracionih grupa, uglavnom susednih zemalja koje su zadržale isključivo ekonomski karakter. Uostalom, i Evropska unija, koja ima za cilj stvaranje jedne državne zajednice, tokom svih proteklih decenija rada u tom pravcu, taj cilj još uvek nije postigla.

(Ove stavove ekspertske grupe predstavnici Igmanske inicijative uručili su tokom februara i marta 2002 godine Vojislavu Koštunici, predsedniku SR Jugoslavije, Stjepanu Mesiću, predsedniku Republike Hrvatske i Berizu Belkiću, predsedavajućem Predsedništva Bosne i Hercegovine)